

עבודה: חוק הסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה, חלוקת הסמכויות ויחסי הגומלין בין הערכאות

1. הוראות הדין המסדירות סמכות ביה"ד כערכאה ייחודית הוא סימן 51 לדבר המלך, ויחד עמו סי' 1 לחשבד"ר. יואב ולימור יהודים-זיקה דתית(בג"צ במקובסקי), אזרחים ומתגוררים בישראל-זיקה פרסונלית וטריטוריאלית, בהתאמה, והתחתנו כדת משה וישראל- "גירושין ונישואין".

חוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה, תשע"ה-2014 נועד לסייע להורים המתגרשים לנסות ליישב סכסוכי גירושין בדרך ההסכמה. במהלך התקופה בה מתנהל יישוב הסכסוך ובכל תקופה אחרת שעליה החליטו הצדדים, חל עיכוב הליכים. הצדדים לא יכולים להגיש תובענה, וערכאה משפטית לא תדון בעניין הסכסוך המשפחתי סעיף 3(ה) לחוק, **למעט סעדים זמניים ודחופים**. לימור יכולה להגיש בקשה לצו עיכוב יציאה מהארץ מכוח תקנות סעיף 10 (א) לפי סעיף 3(ז)1 לחוק, הסמכות למתן צו נתונה הן לביה"ש והן לביד"ר 10(ב) מכח תקנות להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה, תשע"ו-2016.

2. יואב הגיש בקשה ליישוב סכסוך(סי' 3א לחוק הגישור) במשך 60 ימים מיום הגשת הבקשה, יש הקפאת הליכים, השניים קיימו 4 פגישות מהו"ת לאחר פגישת מהות אחרונה ותוך 5 ימים בני הזוג הודיעו כי אינם מעוניינים להמשיך להליך חלופי ליישוב סכסוך סעיף 3(ד). חלפו התקופות כאמור בסעיף 4 לחוק הסדר התדיינות ולא הגיעו הצדדים להסדר מוסכם בהליך ליישוב סכסוך בהסכמה, רשאי יואב שהגיש תחילה את הבקשה ליישוב הסכסוך, להגיש בתוך 15 ימים, תובענה בעניין של סכסוך משפחתי לכל ערכאה שיפוטית שלה סמכות לדון, יואב הגיש ביום 73 את הבקשה ולו זכות קדימה.

עם תביעת הגירושין, כרך יואב בכפוף למנגנון הכריכה: **רכוש, משמורת ילדים ומזונות הילדים**, סמכות הניתנה בסעיף 3 לחשבד"ר. **ניתן לכרוך אך ורק לתביעת גירושין.**

מימד הזמן- בג"צ 58/08 יואב הגיש תביעת גירושין לבד"ר קודם וכרך ולכן הסמכות הינה לבד"ר לדון בתביעה ובמה נכרך בה בצורה מפורשת מכח סי' לחשבד"ר, ע"פ סי' 25(ב) לחוק ביהמ"ש לענייני משפחה, בעניינים הנתונים לערכאה מקבילה הסמכות לדון שמורה לערכאה אליה הוגשה התביעה קודם.

לימור המתנגדת לסמכות ביד"ר לדון בנושאים, תוכל לבסס את טענותיה, ע"פ מבחן המשולש (פייג-פלמן) **האם תביעת הגירושין כנה?** יואב הגיש תביעת גירושין וצירף עילה הלכתית, חשד לבגידה (פס"ד תורג'מן). על אף שאין ראיות קונקרטיות לבגידה, בית הדין לא צריך ולא ידון בסיכוי הצלחת התביעה. יואב מצהיר שמתן הגט מותנה בויתור מזונות ילדים וציות באופן מלא לתכתיבים באופן חד צדדי. לימור תטען שיש בכך אינדיקציות לחוסר כנות התביעה, וכתוצאה אין תוקף לכריכה. (הנדל-פס"ד בג"צ 787/14). וכן מדובר בניסיון טקטי לתפוס סמכות בחוסר תו"ל.

האם הכריכה התבצעה כדין? יואב ציין מפורשות שהוא מעוניין לכרוך את הרכוש אך לא פירט כנדרש את רכוש הזוג, הפסיקה דורשת שבעל הדין יפרט את רכיבי הרכוש המשותף שבעניינו יחולו ההסדרים הרוכשים. השמטת כל הרכוש **מנבאת את ביטול הכריכה והנושא ידון בבית משפט**. אם יוחלט שהשמטת הרכוש נבעה בשל תום לב (בג"ץ 2862/14), הסמכות לדון תהיה לבד"ר כיוון שנכרכה לגירושין, אם לא, ידון אצל לימור.

מזונות ילדים- עפ"י הלכת שרגאי, לא ניתן לכרוך נושא זה לפי סעיף 3 לחשבד"ר, אלא תביעה להשבת הוצאות. ביד"ר יכול לדון רק בהסכמת הצדדים סעיף 9 לחוק, אולם לימור הגישה תביעה לביהמ"ש. פס"ד בג"ץ 7628/17 - מזוז בדעת רוב קובע שהלכת שרגאי שרירה וקיימת. לעומתו, הנדל בדעת מיעוט קובע כי לפי הפרשנות התכליתית והלשונית של סי' 3 ניתן לכרוך. **הנושא ידון בתביעתה של לימור.**

האם הכריכה כנה? לימור תטען שיואב כרך את נושא הרכוש באופן מפורש אך ללא פירוט הנכסים: דירתה, שתי מכוניות, חשבון בנק משותף ותיק השקעות בבנק, אי עמידה בתנאי סף פרוצדורליים מעיד על חוסר כנות הכריכה, ועל כן יש לדון במסגרת תביעתה של לימור. יש דעות הסבורות שצריך לפרט את כל הרכוש ללא השמטה אפילו רכיב רכושי אחד. דעה אחרת אומרת שיש לפרט את המסה הרכושנית וככל שניתן להשלים את יתרת הרכוש במהלך הדיון עצמו די בכך. עצם העובדה שכל הרכוש הושמט **מצביעה על היעדר כנות ומנבאת את ביטול הכריכה. במידה ובית הדין ידון בנושא** מכוח סמכות נכרכת ס' 3 לחשבד"ר. **כריכת משמרות ילדים ע"י יואב** ע כרוך מטבעו בתביעת הגירושין ואין צורך לכרוך מפורשות, (בג"צ שרעבי). היות ולימור לא הגישה לפני תביעת הגירושין, תביעה בנפרד למשמורת לביהמ"ש, הנושא יכלל בתביעת הגירושין אוטומטית בבד"ר. **תביעת לימור בביהמ"ש** - שאלת מרוץ הסמכויות (לפי פייג-פלמן) ביה"ד פסק שיש לו סמכות בכל הסוגיות שיואב כרך (מזונות ומשמורת ילדים ורכוש), ולכן לפי עקרון הכיבוד ההדדי אם אחת הערכאות כבר הכריעה בשאלת הכריכה, על הערכאה המקבילה להימנע מלדון בזה אלא אם יש **טעם מיוחד**: חוסר חוקיות או פגם חמור אחר היורד לשורש הסמכות. לא התקיים דיון מקדים ונפרד לגבי תנאי כריכה. ישנו פגם היורד לשורש סמכותית הדין, ביד"ר פסק שלו סמכות דיון במזונות ילדים- נושא שאין לו סמכות ל בהתאם לס' 3 לחשבד"ר כיוון שהתביעה הסתיימה. בנוסף, אין הסכמה לצדדים בהתאם לס' 9. בית הדין הרבני פסק שלו סמכות לדון בנושא הרכוש בעוד שיואב לא כרך כדין ופירט את נכסי הזוג (ביד"ר לא נימק את החלטתו (בג"ץ פלונית האנאלפבית) ביד"ר הכריע שלו הסמכות לדון בנושאים נוספים: מזונות אישה, משמורת רוחנית, על אף שלא התבקשו ולימור הגישה תביעה לביה"ש. החלטה זו נקבעה ללא נימוק, (בג"ץ 2862/14). **נושאים נוספים: חינוך הילדים** ע"פ דין אזרחי הלכת פלורסהיים, כאשר עניין המשמורת נידון בביד"ר, אין לו סמכות אוטומטית לדון בחינוך. היות ויואב כרך את נושא המשמורת אך לא כרך משמורת רוחנית הנצרך הוא לאזכור מפורש ומפורט בכתב התביעה, שאם לא כן לא קנה בו בית הדין הרבני סמכות שיפוט כלל (פס"ד **אמיר**). הדבר ידון במסגרת תביעתה של לימור בבימ"ש. **מזונות אישה** - בהתאם לס' 4 לחשבד"ר אישה התובעת מזונות יכולה להחליט שבית הדין הרבני ידון בעניין. גם אם אין הליך גירושין האישה יכולה לבחור לאן היא פונה, אם לאזרחי או לדתי. מאחר וליואב לא כרך נושא זה בתביעת הגירושין, ביהמ"ש ידון בתביעתה של לימור.

3. "הסמכות במקור" ביד"ר קנה סמכות עת שיואב ולימור התייצבו לפניו, הביעו את הסכמתם להליך כנדרש בסעיף 9 לחשבד"ר, הציגו בפניו את הסכם הגירושין אשר אושר וניתן לו תוקף של פס"ד. אין מדובר רק באישורו של הסכם גירושין, אלא בפס"ד מחייב ובר-ביצוע (פס"ד 300/22). וככל שעולה טענה שההליך אשר התקיים בפני ביד"ר, ובמסגרתו נקבעו הסדרי הגירושין, הינו פסול ויש לבטלו מפאת לחץ שהופעל כלפי לימור הפגעו בגיבוש רצונה – להליך – הסמכות להכריע בטענה זו היא סמכות נלווית אשר מסורה לביד"ר, ולא לבית המשפט ((בג"ץחליווה)). במידה וימצא שההסכם מאיין את רצונה של לימור, חזקה עליו שיבוטל ההליך הקודם וביד"ר משיב את הצדדים למצבם שלפני הפניה אליו (בג"ץ 10991/07). הדרך לבטלו- הגשת בקשת הביטול לביד"ר האזורי אשר נתן את פסק הדין, שבעקבותיה, אם הצדדים עודם חלוקים ביניהם, באים ערעור לבית הדין הרבני הגדול ועתירה לבג"ץ. **שאלת תוקף ההסדר יידון בביד"ר.**

לימור תטען ההסכם אושר בביד"ר אך אם לא נעשה דיון מהותי בסוגיה, בד"ר אינו רוכש סמכות מאחר ועיקרון הסמכות הנמשכת מתקיים רק כשבד"ר "דן ופסק".

נושא מזונות, נמנה עם ענייני המעמד האישי לפי סימן 51 לדברה"מ ואינו בסמכות שיפוט ייחודית של ביד"ר. סעיף 3 לגבי מזונות הילדים קובע יהא לבית דין רבני סמכות שיפוט לאחר שכל הצדדים הנוגעים בדבר הביעו

הסכמתם לכך ההורים והקטין (בג"צ שרגאי). הילדים בהליך לא היו כלל צד בדיון ולא הסכימו להסכם, לא עלה לדיון שאלת טובתם וצרכיהם ולימור תטען חתמה על ההסכם לאור סרבנות הגט ולא רצון מוחלט סעיף 9 לחבד"ר. מחויבות ילדי הצדדים להסכם- לדעת השופטת פורקצה הסכמות ההורים לגבי הסמכות הדיונית ונושאים מהותיים אינן מחייבות את הילדים, מאחר ולא היו צד להסכם שהעניק הסמכות לביד"ר, וכן לדעת השופט טירקל **יש למנות אפוטרופוס עצמאי לקטין שיכריע איזו ערכאה עדיפה** (בג"צ כץ). לחילופין ילדיה של לימור יכולים להגיש תביעה עצמאית באמצעותה כאפוטרופוס (אמם) לערכאה הרצויה.

השופטת בייניש קבעה (בג"ץ 2898/03) שהסכם גירושין בין הורים, יחייב את הקטינים כאשר ברמה הדיונית עניינם נבחנו לגופם כעניין עצמאי מיתר סוגיות הגירושין וברמה המהותית- הערכאה המוסמכת שוכנעה שההסכם משרת את כל צרכיהם וטובתם. יואב יטען שבכך כשביד"ר אישרו את ההסכם, נשקלה טובת הקטינים ולכן אין מקום לתביעה עצמאית. לימור תשיב ששקילה בלבד איננה מספיקה על מנת להגיע למסקנה שהתקיים דיון מהותי. (בג"ץ 4407/12) השופט עמית-בענייני מזונות חל המבחן המהותי הדו-שלבי: תחילה יש לבחון האם התקיים דיון ענייני במזונות הקטינים, ביד"ר אישר את ההסכם, ולא התקיים דיון ענייני בנושא טובת הילדים, ומשמעות ויתור על מזונות האב. עיקרון הסמכות הנמשכת מתקיים רק כשביד"ר דן ופסק. להבנתי באישור ההסכם לא התקיים דיון מהותי בעניין הקטינים, מכאן, באפשרות לימור לפנות לביהמ"ש בתביעת מזונות בטענת שינוי נסיבות מהותי (פיטוריה בשל מגפת הקורונה וחוסר יכולתה לכלכל את הילדים. בשלב השני יש לבחון האם בפועל הקטינים קופחו בסכום המזונות שנפסק- הילדים קטנים מאוד וע"כ צורכיהם רבים,, ההסכם עונה לדרישה של הסכם מקפח מאחר והוא כלל לא מעניק לכל ילד מזונות לצרכים הכרחיים.. לפי השופט הנדל- המבחן המהותי חל על המזונות והמשמורת, לדעתו יש להשתמש רק במבחן המהותי (לא דו שלבי): האם עניינם של הקטינים נדון לגופו תוך שטובתם נשקלת באופן ברור ונפרד מיתר ענייני הגירושין? ביד"ר לא עומד במבחן שהרי אישור הסכם הגירושין בביד"ר מטרתו הייתה לשם חיסול הזוגיות, וסיום מסכת הסרבנות של יואב, ולא טובת הילדים. השופט רובינשטיין- מסכים עם השופט הנדל שהמבחן המהותי חל על כל הנושאים הקשורים לקטין. אך הוא לא מתייחס למבחן הדו שלבי, ולכן לא ברור האם הוא חל או לא. **עניין המזונות יש אופי מתמשך** מעצם טיבם וטבעם הנוטה להשתנות, פיטוריה של לימור בשל נגיף הקורונה ולכן לביד"ר יש סמכות מתמשכת בהם (בג"צ סימה לוי). הצדדים להליך החדש הם אותם צדדים- יואב ולימור הם אותם צדדים אולם בעניין המזונות קיימת זכות תביעה עצמית לילדים משום אינם לקחו חלק בהסכמי הגירושין ועל כן אינם מחוייבים סעיף 9) הערכאה "דנה ופסקה" בסוגיית המזונות שהוגשה מחדש כעת, ביד"ר אישר את הסכם הגירושין בין הצדדים, אך הוא לא קיים דיון מהותי לגביו- לא "דן ופסק", אלא רק אישור אותו עם הגשתו. משכך עומדת ללימור האפשרות לפנות אל ביהמ"ש בנושא המזונות (בג"ץ 6021/10). הסוגיה המאוחרת קרובה במידה מספקת לזו המקורית, עד כי נשמר צביונו המתמשך של העניין, נושא המזונות ו לריחוק יש מספר ביטויים (בג"צ ורבר): תוכן המחלוקת- מזונות הילדים לא נדונו כבר במסגרת ההסכם, זהותם של בעלי הדין- ובעניין המזונות לימור תובעת בשמם של הילדים שלא הוּו צד בהסכם. פער זמן- חלפו מספר חודשיים, מדובר בזמן מועט. לימור מבקשת לשנות את ההסכם ביניהם בשל שינוי מהותי בנסיבות-פיטוריה וחוסר יכולתה לכלכל את הילדים. סיכויי קבלת תביעתה של לימור גבוהים יותר מאחר ונדרש שינוי נסיבות (פיטוריה).